

ชายแดนไทย-กัมพูชา

ภาคสนาม SU สู่สนาม การค้า

ทหากเอ่ยถึง “ชายแดนไทย-กัมพูชา” จุดแรกที่มีจะถูกเอ่ยชื่อขึ้นตามมาก็คงจะเป็น “อรัญฯและปอยเปต” โดยมีภาพของ “ตลาดโรงเกลือ ตลาดสินค้ามือสอง” และ “คาสีโน” เป็นภาพประกอบ

ด่านบ้านคลองลึก ตำบลอรัญประเทศ อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว เป็นจุดเชื่อมต่อกับตำบลปอยเปต อ.โอเฌ ประเทศกัมพูชา เป็นด่านที่เปิดเป็นด่านถาวรมาตั้งแต่ปี 2536 ในช่วงรัฐบาลที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ที่มีนโยบายเปลี่ยนสนามรบให้ เป็นสนามการค้า ด่านบ้านคลองลึก นับเป็นจุดผ่านแดนไทย-กัมพูชาที่มีมูลค่าการค้าสูงที่สุด ประมาณ 6,000 ล้านบาทต่อปี โดยมีตลาดโรงเกลือเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญและยังเป็นจุดผ่านแดนที่นักท่องเที่ยวนิยมใช้เป็นเส้นทางผ่านไป ยังนครวัด นครธม ประเทศกัมพูชา นอกจากนี้แล้ว ยังเป็นจุดที่นักแสวงโชคทั้งจากประเทศไทยและหลายประเทศในภูมิภาคอาเซียนเข้าไปแสวงโชคในคาสีโนซึ่งตั้งอยู่ในเขตปอยเปต ของประเทศกัมพูชาอีกด้วย

ทีมงานจัดทำวารสารเศรษฐกิจและสังคม ได้เดินทางไปสัมภาษณ์นักบริหาร นักธุรกิจและนักลงทุนในพื้นที่ อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว ซึ่งแต่ละท่านได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อสังเกตเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาไว้อย่างน่าสนใจ จึงนำมาประมวลและถ่ายทอดสู่ผู้อ่าน ดังนี้

“
ปัจจุบัน
คนกัมพูชา
สามารถเข้ามา
ในเขตแดนไทยได้แค่
ตลาดโรงเกลือ
เท่านั้น
”

การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา

ด่านอรัญประเทศหรือด่านบ้านคลองลึก อ.อรัญประเทศ เป็นด่านการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาที่สำคัญ โดยสามารถติดต่อค้าขายและขนส่งสินค้าไปยังตลาดที่เวียดนาม และจีนได้ง่าย มูลค่าการค้าที่ผ่านด่านอรัญประเทศในแต่ละปีนับเป็นหมื่นล้านบาท มีส่วนส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัด ภาคตะวันออกและเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม แม้แต่ในช่วงวิกฤต

เศรษฐกิจที่ค่าเงินบาทของไทยลดต่ำลงมาก แต่ตลาดชายแดนอรัญประเทศกลับไม่เคยซบเซาและทำเงินให้ประเทศอยู่ในระดับสูงมาอย่างต่อเนื่อง จนคนในพื้นที่เห็นพ้องกันว่า ถ้าปิดการค้าชายแดนที่ด่านนี้ก็เหมือนกับขาดน้ำหล่อเลี้ยงคนในจังหวัด เนื่องจากแหล่งสร้างงานและแหล่งรายได้ของคนส่วนใหญ่ในจังหวัดจะขาดหายไป

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบศักยภาพการค้าระหว่างไทย-กัมพูชากับการส่งสินค้าต่อไปยังประเทศเวียดนามหรือจีน นับว่าการค้าไทย-กัมพูชายังด้อยกว่ามาก เนื่องจากกำลังซื้อของชาวกัมพูชามีน้อย ซึ่งเรื่องนี้ **คุณอนุรักษ เทียนทอง** ประธานอุตสาหกรรมจังหวัดสระแก้วได้เปิดเผยว่า “สินค้าที่กัมพูชาสั่งซื้อจากไทยส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค และผลไม้ คนกัมพูชานิยมใช้สินค้าที่มี Brand name เป็นของไทย

เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากสื่อโฆษณาของไทย แต่ปริมาณการบริโภคสินค้ามีน้อย เพราะมีประชากรประมาณ 10 ล้านคนเศษ และไม่มีกำลังซื้อ ดังนั้นตลาดการค้าที่สำคัญของไทยน่าจะเป็นเวียดนาม แต่ปัจจุบัน พบว่า จีนได้ส่งสินค้ามาแข่งกับสินค้าของไทยในเวียดนาม ซึ่งสินค้าของจีนจะมีราคาถูกกว่าไทยเรา ดังนั้น จึงน่าจะกลับมาทบทวนกันว่า หากไทยเราต้องการแข่งขันทางการค้ากับจีนในประเทศเพื่อนบ้าน เราจะต้องลดต้นทุนในการขนส่งลง ด้วยการพัฒนาถนนจากไทยสู่เวียดนาม ซึ่งจะทำให้ไทยได้ประโยชน์สามารถขนส่งสินค้าได้รวดเร็ว สินค้าจึงใหม่และสดกว่าของจีนที่ใช้เส้นทางการขนส่งสินค้าทางเรือ”

เช่นเดียวกับ **คุณอนุสรณ์ ลักษณะลม้าย** นายกเทศมนตรีตำบลอรัญประเทศ ซึ่งได้สนับสนุนว่า “สินค้าส่งออกจากไทยผ่านจุดผ่านแดนนี้ เป็นสินค้าทุกประเภท ซึ่งมีตลาดรองรับทั้งในกัมพูชา เวียดนาม และจีน โดยมีตลาดเป้าหมายใหญ่สุดคือ จีน เนื่องจากสินค้าของไทยเรามีคุณภาพดีกว่าสินค้าของจีนมาก แต่ราคาสินค้าก็แพงกว่า ดังนั้น การเข้าเป็นสมาชิก WTO ของจีน จึงเป็นเรื่องที่ไทยควรตระหนักว่าจะได้รับผลกระทบด้านการส่งสินค้าไปยังจีนอย่างแน่นอน เพราะคนยอมอยากบริโภคสินค้าที่มีราคาถูกแม้ว่าจะจะเป็นสินค้าที่มีคุณภาพด้อยกว่าแต่เป็นสินค้าที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ ดังจะเห็นได้ว่าปริมาณสินค้าอุปโภค บริโภคของไทยที่ส่งผ่านไปยังกัมพูชาลดลงเหลือเพียงร้อยละ 60 จากในช่วงปี 2534-2538 ที่ชาวกัมพูชาใช้สินค้าของไทยร้อยละ 100”

ในการเชื่อมโยงตลาดการค้าจากไทยผ่านไปกัมพูชา สู่เวียดนามและจีนได้โดยสะดวกนั้น จำเป็นต้องเร่งรัดพัฒนา

ระบบคมนาคมขนส่งระหว่างกัน โดยเฉพาะระบบถนนซึ่งขณะนี้ได้ใช้ 2 เส้นทาง คือ เส้นทางปอยเปต-พระตะบอง-พนมเปญ-เวียดนาม และเส้นทางปอยเปต-ศรีโสภณ-เสียมเรียบ-พนมเปญ นอกจากนี้กำลังมีการพัฒนา ถนนพระตะบอง-โคสะ โดยผู้รับเหมาเป็นเอกชนไทย คาดว่าจะทำให้การขนส่งสินค้าระหว่างกันมีความคล่องตัวมากขึ้น

ตลาดโรงเกลือ : แหล่งสินค้ามือสองที่โด่งดัง

ตลาดโรงเกลือแหล่งขายสินค้ามือสอง บริเวณด่านอรัญประเทศ เป็นที่รู้จักกันดีของชาวไทย ชาวกัมพูชา และชาวต่างประเทศ จุดเริ่มต้นของการเป็นตลาดจำหน่ายสินค้ามือสอง **คุณอนุสรณ์** ได้กล่าวว่า “เริ่มจากทางการมีความพยายามที่จะสร้างรายได้ให้คนอรัญประเทศ ด้วยการเปิดตลาดในพื้นที่นี้เพื่อจำหน่ายสินค้าทั่วไป แต่เนื่องจากตลาดมีพื้นที่เชื่อมต่อกับกัมพูชา ซึ่งชาวกัมพูชาสามารถเดินทางเข้าออกจุดผ่านแดนในระยะไม่เกิน 2 กิโลเมตรได้โดยไม่ต้องทำหนังสือผ่านแดนหรือวีซ่าพ่อค้าชาวกัมพูชาจึงนำสินค้าที่ได้รับบริจาคจากองค์การสหประชาชาติมาจำหน่าย เรียกว่า “ผ้าก๊ฟ” หรือ “ผ้ากระสอบ” เพราะ

สินค้าที่ได้รับบริจาคใส่กระสอบมาบริจาค จึงนับว่า ตลาดโรงเกลือเป็นจุดที่มีผ้ากระสอบจำหน่ายมากที่สุดในประเทศ และปัจจุบันก็เป็นตลาดที่มีสินค้าที่หลากหลายมากขึ้น”

คุณอนุรักษ์ เล่าเพิ่มเติมว่า “ตลาดโรงเกลือ เป็นตลาดที่มีเงินหมุนเวียนประจำวันสูงมากโดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาว ซึ่งถือเป็นช่วง High season ของตลาด จะมีพ่อค้าจากภาคเหนือ ภาคอีสาน มารับซื้อเสื้อผ้ากันหนาวและผ้าห่มจากตลาดแห่งนี้เป็นจำนวนมาก โดยสินค้าที่ชาวกัมพูชานำมาจำหน่ายก็คือ ผ้าก๊ฟ ส่วนใหญ่จะเป็นผ้าห่ม เสื้อ รองเท้า กระเป๋าที่ใช้แล้ว ซึ่งเป็นสินค้าที่พ่อค้าจะกว้านซื้อมาราคาประมาณก็พอละ 5,000 บาท ส่วนสินค้าประเภทอาหารที่ไทยนำเข้าจากกัมพูชา คือ ปลา เรานำเข้าปลาจากกัมพูชาประมาณวันละ 10-50 ตัน ซื้อแล้วจะกระจายไปยังตลาดอื่น ๆ ในประเทศ”

สำหรับผลประโยชน์จากการค้าขายที่ตลาดโรงเกลือ กลับตกเป็นของคนกัมพูชาเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากผู้ขายส่วนใหญ่กว่า 1,000 ราย ในตลาดโรงเกลือเป็นชาวกัมพูชา ขณะที่คนไทยเป็นเจ้าของพื้นที่ตลาด มีรายได้จากการให้เช่าพื้นที่ค้าขาย และเป็นผู้ซื้อรายใหญ่ของ

ตลาดนี้ เหตุที่คนไทยไม่นิยมค้าขายในตลาดแห่งนี้ **คุณอนุสรณ์ฯ** เปิดเผยว่า “สินค้าที่จำหน่ายในตลาดโรงเกลือมีการแข่งขันสูง ทำให้กำไรจากการค้าขายน้อย คนไทยจึงไม่อยากเข้ามาลงทุนทำการค้า ในขณะที่เงินมีค่าสำหรับชาวกัมพูชามากถึงแม้ว่าจะได้กำไรจากการขายสินค้าน้อย ก็ทำให้ดำรงชีพได้ ดีกว่าไม่มีงานทำ ส่วนเราได้ประโยชน์จากตลาดโรงเกลือคือ ค่าเช่าพื้นที่และจับจ่ายสินค้าได้ในราคาถูก”

ปัจจุบันคนกัมพูชาสามารถเข้ามาในเขตแดนไทยได้แค่ตลาดโรงเกลือเท่านั้นในเรื่องนี้นักธุรกิจในพื้นที่ ได้เคยเรียกร้องให้ทางการผ่อนผันให้มีการขยายพื้นที่ให้คนกัมพูชาสามารถเข้าไปได้ถึงตัวเมืองอรัญประเทศ ซึ่งคาดว่าจะช่วยดึงดูดให้คนกัมพูชาที่มีฐานะดี มีอำนาจซื้อสูงสามารถเข้ามาจับจ่ายใช้สอยในตัวเมืองอรัญประเทศและช่วยส่งเสริมให้เศรษฐกิจเมืองอรัญประเทศเติบโตขึ้นได้อีกมาก

การขยายเวลาเปิด-ปิดด่านชายแดน

ข้อเรียกร้องดังกล่าว ได้นำไปสู่ความพยายามขอขยายเวลาเปิด-ปิดด่านชายแดนไทย-กัมพูชาด้วย โดยข้อเท็จจริงในปัจจุบันด่านอรัญประเทศจะเปิดให้ผู้คนเข้า-ออกเพื่อติดต่อธุรกิจหรือท่องเที่ยวได้ตั้งแต่วันที่ 08.00-17.00 น. ทุกวัน โดยในช่วงเปิดด่านจะเป็นบรรยากาศของความซบมึนวุ่นวายทั้งพ่อค้า นักท่องเที่ยว และพ่อค้ารถเข็นชาวกัมพูชาที่ขนสินค้าเข้ามายังไทย

อย่างไรก็ตามประเด็นการขยายเวลาเปิด-ปิดด่าน ก็ยังคงเป็นประเด็นคำถามสำหรับหลายๆฝ่ายว่าจะส่งผลดีกับการค้าในเขตไทย หรือจะให้ประโยชน์กับนักเล่นการพนันในฝั่งกัมพูชาที่จะมีเวลา

เล่นได้นานขึ้น ในเรื่องนี้ **คุณอนุสรณ์ฯ** ได้แสดงทัศนะไว้อย่างน่าสนใจว่า “น่าจะมีการขยายเวลาปิดด่านถึง 3 ทุ่มหรือเที่ยงคืน เพราะจะช่วยให้ลูกค้าที่ไปจับจ่ายใช้สอยในตลาดสินค้ามือสองมีเวลามากขึ้นและเป็นการเปิดโอกาสให้นักแสงโชคในคาสิโนกลับเข้ามารับประทานอาหารเช้าและกลับมาพักในอรัญประเทศ ก็จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งน่าจะขยายพื้นที่ให้ชาวกัมพูชาเข้ามายังไทยได้ลึกมากขึ้นโดยไม่ต้องทำวีซ่าจนถึงตลาดอรัญประเทศ ซึ่งจะช่วยให้เขาเข้ามาใช้เงินในบ้านเรามากขึ้น”

ส่วน **คุณอนุรักษฯ** ได้สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการที่ใช้อยู่ในปัจจุบันว่า “มาตรการของไทยในเรื่องการกำหนดเวลาเปิด-ปิดด่านและการเข้มงวดในการตรวจเอกสารผ่านแดนที่ใช้อยู่ขณะนี้ ไม่สามารถสกัดกั้นคนไทยเข้าไปเล่นการพนันได้ แต่กลับส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและการค้า เพราะการกำหนดเวลาระหว่าง 08-00-17.00 น. แทนที่จะเป็นการป้องกันคนออกไปกลับเป็นการกั้นคนไทยกลับบ้านเพราะในคาสิโนมีการสร้างที่พักให้บริการลูกค้าอย่างดี เมื่อด่านปิดเร็วลูกค้าก็จะพักค้างคืนที่บ่อน ส่งผลกระทบต่อตลาดโรงเกลือด้วย เนื่องจากช่วงเวลา 5 โมงเย็นถึงหนึ่งทุ่ม เป็นช่วงเวลาที่อากาศดี ไม้ร้อน เหมาะที่ลูกค้าบางส่วนจะกลับมาฝั่งไทยเพื่อจับจ่ายซื้อของแต่กลับเป็นเวลาที่พักแม่ค้าชาวกัมพูชาในตลาดโรงเกลือต้องปิดร้านกลับประเทศ”

คาสิโน จุดดึงดูดนักแสงโชค

แหล่งคาสิโนที่ปอยเปต ฝั่งกัมพูชา เป็นแหล่งที่ขึ้นชื่อในย่านอินโดจีนปัจจุบันมี 7 แห่ง เป็นของนักลงทุนไทย 3 แห่ง อินโดนีเซีย 1 แห่ง ส่วนที่เหลืออีก 3 แห่ง เป็นของนักลงทุนชาวกัมพูชา โดยเจ้าของเป็นพ่อค้า นักธุรกิจระดับต้น ๆ ที่ทำการค้าระหว่างประเทศ ส่วนนักแสงโชคกว่าร้อยละ 90 เป็นคนไทย ส่วนใหญ่มาจากกรุงเทพมหานคร ในขณะที่กัมพูชามีกฎหมายห้ามชาวกัมพูชาเล่นการพนัน

รายได้จากการดำเนินธุรกิจคาสิโนกว่า 30-50 ล้านบาทต่อเดือน จะถูกใช้ในการบริหารคาสิโน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างต่อเติมอาคาร เงินเดือนพนักงานระดับบริหารและเงินเดือนพนักงานชาวกัมพูชา ส่วนการเสียภาษีให้รัฐบาลกัมพูชานั้น ไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอน แต่โดยประมาณจะเก็บแห่งละ 1 ล้านบาท แต่เมื่อดูโดยรวมแล้วเงินที่หมุนเวียนในคาสิโนส่วนใหญ่จะถูกนำกลับมาใช้ซื้อสินค้าไทย โดยเฉพาะวัสดุก่อสร้าง ซึ่งส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากกัมพูชาไม่มีธนาคารที่เชื่อถือได้จึงไม่มีใครกล้าเสี่ยงฝากเงิน

คุณเชิดศักดิ์ จรัสวัชรินทร์ นักธุรกิจส่งออกเครื่องเขียนไปขายในตลาดกัมพูชา เวียดนาม และจีน ได้แสดงทัศนะในเรื่องของคาสิโนอย่างน่าสนใจว่า “คาสิโนเป็นประโยชน์ของกัมพูชาเพราะหลังจากที่มีคาสิโน เขาพัฒนาประเทศได้มากขึ้น ภาพพจน์เขาดีขึ้น คนของเขามีงานทำมากขึ้น แต่คนที่เข้าไปเล่นคาสิโนส่วนใหญ่เป็นคนไทย ซึ่งเราก็กห้าม

เขาไม่ได้ ดังนั้น เราน่าจะพัฒนาชายแดนของเราด้วยเช่นกัน เช่น พัฒนาให้เป็นเขตปลอดภาษี เพื่อดึงเงินจากนักท่องเที่ยวกลับเข้ามา อย่าไปมองว่าเขาทำคาสีโนแล้วมีเงินมีรายได้แล้วเราต้องทำแข่งกับเขา เราแข่งกับเขาด้านอื่นดีกว่า”

ถึงแม้ธุรกิจคาสีโนจะนำมาซึ่งรายได้ และสร้างความเปลี่ยนแปลงในฝั่งปอยเปตให้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อธุรกิจการค้าในอรัญประเทศที่ต้องเจียบเหงาและซบเซาลงไปมาก อย่างไรก็ตาม คนในพื้นที่ส่วนใหญ่ก็ยังไม่อยากเห็นการตั้งคาสีโนในอรัญประเทศขึ้นมาแข่งกับฝั่งปอยเปต ควรเน้นการพัฒนาด้านอื่นเพื่อให้อรัญประเทศเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมากขึ้น โดย **คุณสมศักดิ์ นามวงศ์** รองประธานชมรมท่องเที่ยวอรัญประเทศ ได้ให้ความเห็นว่า “การพัฒนาพื้นที่นี้ จะต้องทราบปัญหาที่แท้จริงก่อน เราถึงจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ ทั้งที่เรามีโอกาสและศักยภาพมากกว่ากัมพูชา เราจะดึงศักยภาพที่มีอยู่มาพัฒนาในเรื่องใดได้บ้าง นอกจากนี้จะต้องปลูกจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ในการร่วมกันแก้ปัญหาและร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ”

แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงไทย-กัมพูชา

พื้นที่ใกล้เคียงอรัญประเทศในเขตจังหวัดสระแก้ว มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก เนื่องจากยังไม่ได้มีการพัฒนาและประชาสัมพันธ์เท่าที่ควร ประกอบกับจังหวัดสระแก้วยังมีศักยภาพที่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวส่วนอื่น ๆ ของประเทศด้วย เช่น

“
ต้องปลูกจิตสำนึก
ของคนในพื้นที่ให้มีส่วนร่วม
พัฒนา อนุรักษ์ และห่วงแหน
ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว
ในพื้นที่ รวมทั้งจะต้องเตรียม
ความพร้อมเพื่อรองรับ
จำนวนนักท่องเที่ยว
ที่จะเพิ่มมากขึ้น

”
อีสานล่าง และเชื่อมต่อไปยังนครวัด นครธม ในประเทศกัมพูชาได้ด้วย จากศักยภาพดังกล่าว ชาวอรัญประเทศและชาวสระแก้ว จึงมีความพยายามที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดให้สามารถสร้างรายได้ให้คนในพื้นที่เพิ่มขึ้น ซึ่งในเรื่องนี้ **คุณอนุรักษ์ฯ** ได้แสดงความคิดเห็นว่า “การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่นอกจากจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวแล้ว หากมีการพัฒนาถนนจากปอยเปตไปเสียมเรียบให้ดีขึ้น จากเดิมที่จะต้องใช้ระยะเวลาในการเดินทาง 3 ชั่วโมงและในฤดูฝนจะต้องใช้เวลาถึง 4-5 ชั่วโมง ให้สามารถย่นระยะเวลาในการเดินทางให้เหลือเพียง 2 ชั่วโมง ก็จะทำให้สามารถเดินทางจากกรุงเทพฯถึงนครวัด นครธมได้ในระยะเวลาเพียง 5 ชั่วโมงเท่านั้น หากพัฒนาถนนให้ดีขึ้นจะช่วยให้การเดินทางโดยรถยนต์เป็นที่นิยมมากขึ้น จะช่วยให้นักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาพักในประเทศไทยมากขึ้นตามไปด้วย รวมทั้งเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวกว่าร้อยละ 80 ซึ่งเป็นชาวยุโรป และชาวญี่ปุ่น ที่นิยมเดินทางโดยเครื่องบิน หันมาเดินทางโดยรถยนต์โดยจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มี

จุดเริ่มต้นที่ประเทศไทยเชื่อมต่อไปยังกัมพูชาโดยมีเป้าหมายปลายทางที่นครวัด นครธม”

ในความเห็นของคนในพื้นที่การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว จะช่วยพัฒนาเมืองอรัญประเทศเป็นเมืองท่องเที่ยวไปด้วยในตัว โดยมีตลาดโรงเกลือเป็นจุดขายชายแดน มีนครวัด นครธมเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวจะแวะพักที่อรัญประเทศก่อนเข้าไปกัมพูชา จะเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่ ทำให้ธุรกิจโรงแรมที่พักร้านอาหารและกิจกรรมต่อเนื่องอื่นๆ พื้นที่ตัวตามไปด้วย ทั้งนี้ เมื่อสามารถเดินทางไปกลับระหว่างอรัญประเทศ-นครวัด ได้สะดวกรวดเร็วขึ้นนักท่องเที่ยวจะนิยมมาพักที่ประเทศไทยมากกว่า เพราะมีข้อได้เปรียบทั้งด้านที่พักที่ราคาถูกกว่า (ฝั่งปอยเปตที่พักราคาอย่างต่ำ 60 เหรียญสหรัฐหรือประมาณ 3,000 บาทต่อคืน) และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากกว่า

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวให้ได้ผล จำเป็นต้องปลูกจิตสำนึกของคนในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมพัฒนา อนุรักษ์ และห่วงแหนทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งจะต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มมากขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาด้านอื่น ๆ ตามมา

โดยสรุป ความหลากหลายของทัศนคติที่ได้จากการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ได้สะท้อนให้เห็นมุมมองของคนในพื้นที่ที่น่าสนใจ น่านักกลับมาทบทวนถึงแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้มีความเหมาะสม และเอื้อประโยชน์ให้กับท้องถิ่นและประเทศชาติ รวมทั้งยังต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศบ้านพี่เมืองน้องด้วยเช่นกัน